

Қостанай облысы әкімдігі білім
басқармасының «Арқалық қаласы
білім бөлімінің А.Құнанбаев атындағы
мектеп-гимназиясы» КММ
Қостанай облысы Арқалық қаласы
Ш.Жәнібек к-сі 91 тел 8(71430) 7-21-96

ҚОСТАНАЙ ОБЛЫСЫ ӘКІМДІГІ БІЛІМ БАСҚАРМАСЫНЫҢ «АРҚАЛЫҚ ҚАЛАСЫ
ӘКІМДІГІНІҢ БІЛІМ БӨЛІМІ А.ҚҰНАНБАЕВ АТЫНДАҒЫ МЕКТЕП-ГИМНАЗИЯСЫ» КММ

«Бекітемін»

Бұйрық №301 27.08.2024ж.

27.08.24 ж. №1 педагогикалық кеңесі

«Арқалық қаласы әкімдігінің білім бөлімінің

А.Құнанбаев атындағы мектеп-гимназиясы»

КММ директоры Қозбағарова К.С.

«27» тамыз 2024 ж

**«ДОМБЫРА-ДАСТАН»
ҚОСЫМША ЖАЛПЫ БІЛІМ БЕРЕТІН
КӨРКЕМ-ЭСТЕТИКАЛЫҚ БАҒДАРЛАМАСЫ**

Бағыты- көркем-эстетикалық

Бағдарламаны іске асыру мерзімі-1 жыл

Бағдарлама түрі-модификацияланған

Деңгей-бастапқы

Білім алушылардың жасы: 8-15

Құрастырушы: Кабдуалыие Айдар Мейрамбекұлы

Музыка пәні мұғалімі

Қосымша білім беру педагогі

Арқалық қаласы-2024 жыл

Түсіндірме жазба

Домбыра көне аспап және ол қазақпен кіндектес ұлыстардың бәріне ортақ мүлік, домбыра мәдениетінің меншігі тамыры тарихқа терең жайылған, байырғы аспап. Әрбір өлкенің күй өнері әр түрлі және аспаптарының да тұрқы жағынан өзгешілігі бар.

Оқушыларға осы қоңыр дауысты домбыраның шығу тарихын, мәдениетін, ерекшелігін үйрету. Ата-бабаларымыздың айтып кеткен ақыл-өсиет, күй қазынамызды жас ұрпақтарға жалғасын таба білдіру. Ұлттық дәстүр мен салт-сана тағылымын жас жеткіншек бойына дарытып, оның жан жүйесін оятуда, өнерге деген ынтасын арттыруда қазақтың қасиетті де киелі қара домбырасының атқаратын ролі ерекше.

Домбыра үні өзіне тән дыбыстық бояуымен, алуан түрлі желіс-қағыстарымен қатар, өте бай көркем образдық әлемімен де айқындалып, қазақ халқының тарихи дүниетанымы және психологиялық ерекшеліктерімен тығыз байланысып жатады. Домбыра үйренуде тек күй тарту немесе оны ән әуеніне қосу ғана емес, сондай-ақ домбырада пьеса орындаушылық өнері де кеңінен орын алған. Соған байланысты мұнда оның ойнау ерекшеліктері, өзіндік түрлі әдіс-тәсілдері ойға қонымды нақтылы түрде өрнектелген. Осы орайда оқушының домбыра тартуды меңгеруі табиғи логикалық жүйемен баспалдақты түрде – алғашқы қағыстар, перне басу, әр түрлі дыбыс шығару әдіс-тәсілдерін, жеңіл ән әуендерін үйренуден басталады. Одан әрі халық күйшілерінің төкпе күйлер мен шертпе күйлерді меңгеру кәсіби тұрғыда талданады.

«Қолына домбыра ұстаған балаға имандылық пен дарындылықтың жылуы дарып, қатыгездіктен аулақ болады», - деген нақыл сөзде үлкен шындық жатыр. Өйткені домбыра-үлкен рухани, адамгершілік мектебі, баға жетпес эстетикалық өмір оқулығы.

Мақсаты: Оқушыларға домбыра аспабын ойнау шеберлігін кәсіби дұрыс меңгерту, қазақ халқының ұлы күйшілерінің, сал серілердің өнерлерімен танысу. Домбырада қолданылатын штрихтар, әдістерді меңгерту. Сахнаға шығу, өзін өзі ұстау мәдениетін үйрету.

Міндеті: Оқушыларды қазақ халқының тіліне, салт-дәстүріне, тарихына, мәдениетіне, рухани қасиеттеріне құрмет сезімін ояту. Халқына деген құрмет және мәдени мұраларын қастерлеуге бағыттау.

Бұл бағдарлама 9-16 жас жеткіншектерге арналған және бір оқу жылына есептелген: жылына 136 сағат, сабақ аптасына 4 сағаттан өтеді.

«Домбыра» үйірмесінің жоспары

№	Тақырыбы	Сағат саны			Уақыты
		барл	теор	прак	
		14	4	10	
I	Кіріспе.Өткен оқу жылындағы бағдарламаға тоқталу				
1	Нота сауаты. Қайталау.	2	1	1	4.6.09
2	Нота сауаты. Қайталау.	2		2	7.09
3	Халық күйі «Тепең көк» жеке тоқталу, талқылау.	2	1	1	11.13.09
4	Күйлерге жеке тоқталу, талқылау.	2		2	14.09
5	Буындар мен сағаларға талқылау, тексеру.	2	1	1	18.10.09
6	Буындар мен сағаларға талқылау, тексеру.	2		2	21.09
7	Күйлердің шығу тарихына тоқталу	2	1	1	25.11.09
	Күрделі репертуардағы күйлер	12	4	8	
8	Әр түрлі жанрдағы күйлерге тоқталу, түсіндіру	2	2		28.09
9	Сол қол қимыл ерекшеліктері. Аппликатура	2	1	1	2.11.10
10	Аппликатура	2		2	5.10
11	Аппликатура	2		2	9.11.10
12	Штрихтар	2	1	1	12.10
13	Штрихтар	2		2	16.18.10
	Шертпе күйлері	12	2	10	
44	«Қосбасар» Шертпе күйлерінің шығу тарихына тоқталу, қағысымен таныстыру	2	1	1	19.10
45	Шертпе күйлерінің қағысымен таныстыру	2		2	23.15.10
46	Оң, сол қол қимыл ерекшеліктері, ойнап көрсету, түсіндіру.	2	1	1	26.10
47	Оң, сол қол қимыл ерекшеліктері, ойнап көрсету түсіндіру.	2		2	6.8.11
48	Шертпе қағыстарына жаттығу	2		2	9.11
51	Нотамен тексеру	2		2	13.15.11
	Теріс бұраудағы күйлер	22	4	18	
52	Теріс бұраудағы квинта «до, соль» ішегі туралы түсінік	2	1	1	16.11
53	Теріс бұраудағы квинта «до, соль» ішегі туралы түсінік	2		2	20.22.11
54	Теріс бұрау арқылы құлақ күйін келтіру. Жеке тексеру.	2	1	1	24.11
55	Теріс бұрау арқылы құлақ күйін келтіру. Жеке тексеру.	2		2	27.29.11
63	Күйді толық ойнап көрсету түсіндіру	2			
64	Күйді толық ойнап көрсету түсіндіру	2	1	1	30.11
		2		2	4-6.12

65	Нюанспен жұмыс, жеке тексеру.	2	1	1	7. 12
66	Күйдің нюанс ырғағы	2		2	11-13. 12
67	Күйді ұнтаспамен тыңдату, қостау	2		2	14. 12
68	Ансамбльмен жұмыс. Қостау	2		2	18.10. 12
69	Ансамбльмен жұмыс. Қостау	2		2	21. 12
	Халық әндерінен попури	66	14	52	
70	«Еркем –ай» Халық әндеріне попури.Түсіндіру	2	1	1	15.27. 12
71	Халық әндеріне попури.	2		2	18. 12
72	А.Жұбанов «Қарлығаш»әні ойнап көрсету	2	1	1	08.10. 01
73	Бас буын түсіндіру	2	1	1	11. 01
74	Бас буын	2		2	15.17. 01
75	Орта буын талқылау,тексеру	2	1	1	18. 01
76	Орта буын	2		2	12.24. 01
77	Саға буындарды талқылау	2	1	1	18. 01
78	Саға буындары	2		2	19.30. 01
79	Тремоламен жұмыс	2	1	1	01. 02
81	Әнді толық ойнату	2		2	5-7. 02
82	Нюанспен жұмыс, жеке тексеру	2		2	08. 02
83	Нюанспен жұмыс, жеке тексеру	2		2	12.14. 02
84	Л.Хамидидің «Елигай» әнін нотамен талқылау	2	1	1	15. 02
85	Бас буын түсіндіру	2	1	1	19.21. 02
86	Бас буын	2		2	22. 02
87	Орта буын талқылау ,тексеру	2	1	1	26,28. 02
88	Орта буын	2		2	3,5. 03
89	Саға буындарды талқылау	2	1	1	06. 03
90	Саға буындары	2		2	10.11. 03
91	Саға буындары	2		2	13. 03
92	Нюанспен жұмыс,жеке тексеру	2		2	17.19. 03
93	Нюанспен жұмыс	2		2	20. 03
94	Ж.Мусаның «Ақ сиса» әнін талқылау	2	1	1	01.02. 04
95	Бас буын түсіндіру	2	1	1	03. 04
96	Бас буын	2		2	7,9. 04
97	Орта буын талқылау ,тексеру	2	1	1	10. 04
98	Орта буын	2		2	11.16. 04
99	Саға буындарды талқылау	2	1	1	17. 04
100	Саға буындары	2		2	21.23. 04
101	Нюанспен жұмыс,жеке тексеру	2		2	24. 04
102	Нюанспен жұмыс	2		2	28, 30. 04
103	Ансамбльмен толық әндерді қостау	2		2	2. 05.
	Қорытынды сабағы	10		10	
104	Өткен күйлерді толық қайталау	2		2	5,7. 05

105	Нюанс, штрихтармен жұмыс	2		2	8.05
106	Ансамбльмен костау	2		2	12.14.05
107	Жылдық қорытынды концертке дайындалу	2		2	16.05
108	Жазғы демалысқа нотамен шығармалардан тапсырма	2		2	19.21.05
	Барлығы	136	28	108	

Бағдарламаның іске асыру шарттары:

- Сабақ жүргізетін оқу кабинетінің болуы. Айнамен жұмыс жасау.
- Қажетті құжаттардың болуы (техника қауіпсіздігі жөнінде айту)
- Кабинеттің жабдықталуын қадағалау
- Балалардың жас ерекшеліктерін қадағалау
- Қажетті техникалық құралдарын пайдалану (үнтаспа, күйтабақ, бейне таспалар)
- Балалардың ой-өрісін дамыту мақсатында театр, мұражай, кинотеатрларға саяхат жасау

Күтілетін нәтиже:

Бағдарлама нәтижесінде оқушылардың бойындағы жақсы қасиеттер, орындаушылық мәдениетін сақтау, салт-дәстүрін, отаншылдық сезімін ояту, ұлт жандылығы мықты, халық қазынасын көзінің қарашығындай сақтайтын тұлға болу.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. «Домбыра үйрену» кітабы авторы : Айтқали Жайымов. Сәрсенбай Бүркітов
Білал Ысқақов . Алматы «Өнер» баспасы 1992 жыл
2. «Домбыра сазы» кітабы авторы- Мерғалиев Т
3. Дина Нүрпейісованың «Әсемқоңыр» кітабы
4. Күйлер жинағын құрастырған: Қаршыға Ахмедияров пен Ғалым Ахмедияров Алматы «Өлке баспасы» 2002 жыл
5. «Бабаңнан саған не қалған» құрастырған- Қайым Қанат Алматы «Балауса» баспасы 2002 ж
6. «Ән салып, күй тартайық термелетіп, домбыра үйренейік» автор - Өтеген Спанов. Алматы «Әуен» баспасы. 1992 жыл

Мектеп – гимназия директоры:

К.С.Козбагарова

«29» 08 2024 ж

Тәрбие іс жөніндегі орынбасары:

А.К.Жапарова

«29» 08 2024ж

А.Құнанбаев атындағы мектеп – гимназиясының «Домыра Дастан» үйірмесінің оқушылар тізімі:

№	Оқушының аты - жөні	Туған күні	Сыныбы	Мекен - жайы
1	Кәдіршін Аружан Ерланқызы	07.05.2009	10 "Б"	Ш.Жәнібек 95/46 (прописка) Нахаловка Құлжанова 8
2	Қуанышбаева Айсәуле Шәріпқызы	02.09.2008	10 "Б"	Маясова 29/72 пропис.с.Фурман Уалиханова 5
3	Муқышбек Еркеназ Жақсылыққызы	08.12.2008	10 "Б"	Ш.жәнібек 89/42
4	Тоқтар Айшолпан Ерікқызы	20.02.2009	10 "Б"	Байтұрсын 20/36
5	Кадирбекова Дилназ Дастанқызы	05.11.2008	10 "Б"	Ш.Жәнібек 101/10
6	Ерұлан Әмір Мақсұтұлы	15.04.2014	5 "Б"	Байтұрсынов 23/35
7	Қайратқызы Айару	01.05.2014	5 "Б"	Абай 84/64
8	Смағұл Ақкенже Асқарқызы	09.12.2013	5 "Б"	Байтұрсын 6/41
9	Сабыржан Абай Арыстанұлы	26.08.2010	8 "Б"	Энергетик 1
10	Көшер Айша Алмасқызы	05.10.2010	8 "А"	Ш.Жәнібек 95/11
11	Көптілеу Ернұр Ерланұлы	28.04.2010	8 "А"	А.Байтұрсын 8-44
12	Атлант Аруна Атлантқызы	12.01.2011	8 "А"	Маясова 25/16
13	Бахытбек Мағжан Еркебұланұлы	30.11.2012	6 "Г"	Ш.Жәнібек 101-55
14	Серік Мұхтар Аманкелдіұлы	11.01.2012	7 "А"	Ш.Жәнібек 77-19
15	Көшер Інжу Алмасқызы	20.06.2012	7 "А"	Ш.Жәнібек 95-11

Үйірме жетекшісі: Қабдуәліев Айдар Мирамбекулы

ҚАЗАҚСТАН
РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
ОҚУ-АҒАРТУ
МИНИСТРЛІГІ

DARYN

“ДАРЫН”
РЕСПУБЛИКАЛЫҚ
ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ
ОРТАЛЫҒЫ

СЕРТИФИКАТ

Сабыржан Абай

(Қостанай облысы)

**Жалпы орта білім беру ұйымдарының 8-11 сынып
Оқушылары арасында республикалық «Махамбет оқулары»
байқауының қатысушысы**

ДИРЕКТОР

Ғ. ТҰРСЫНОВ

Атырау қаласы | 2024 жылғы 3-4 қазан

N°RMO-2024-S-036

Сабыржан Абай
А.Құнанбаев атындағы мектеп – гимназиясының 8 -
сынып оқушысы
Облыстық «Махамбет оқулары» байқауының
жеңімпазы
Атырау қаласында өткен Республикалық «Махамбет
оқулары» өнер байқауының қатысушысы;

Қостанай облысы әкімдігі
білім басқармасының
«Қостанай дарыны»
өңірлік оқу-әдістемелік
орталығы

Региональный
учебно-методический центр
«Қостанай дарыны»
Управления образования
акимата Костанайской области

СЕРТИФИКАТ

Республикалық
«Ақберен» өнер байқауының
облыстық кезеңіне
қатысқаны үшін

Сабыржан Абайға

берілді

Директор

Г. Укина

033758

Қостанай қаласы
2024 жыл

Қостанай облысы әкімдігі
білім басқармасының
«Қостанай дарыны»
өңірлік оқу-әдістемелік
орталығы

Региональный
учебно-методический центр
«Қостанай дарыны»
Управления образования
акимата Костанайской области

ДИПЛОМ

Республикалық «Ақберен» өнер
байқауының облыстық кезеңінде
«Ұлттық аспапта өнер көрсету»
номинациясы бойынша

I орын алған

Сабыржан Абайға

беріледі

Директор

Г. Укина

012655

Қостанай қаласы
2024 жыл

Сертификат

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ОҚУ-АҒАРТУ МИНИСТРЛІГІ
«ДАРЫН» РЕСПУБЛИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ ОРТАЛЫҒЫ

САБЫРЖАН АБАЙ

(Қостанай облысы, Арқалық қ., А. Құнанбаев атындағы
мектеп-гимназиясы, 8-сынып оқушысы)

**Шығармашыл оқушылар арасындағы «Ақберен»
республикалық өнер байқауының қатысушысы**

ДИРЕКТОР

Ғ. ТҰРСЫНОВ

Астана қаласы | 2024 жылғы 13-15 қараша

«Домбыры-дастан» үйірмесі

